

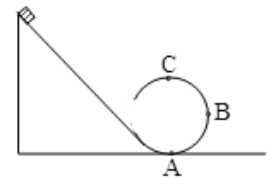

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՖԻԶԻԿԱՅԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՕԼԻՄՊԻԱԴԱ - 2026
ԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՒԼ

Խնդիր №1. «Մահվան օղակ»:

$2 \cdot 10^{-3}$ կգ զանգվածով ոչ մեծ մարմինն առանց շփման ցած է սահում նկարում պատկերված թեք ճոռով, որը վերածվում է $0,5$ մ շառավղով «մահվան օղակի» (նկ. 1): (4 միավոր)

Նկ. 1

1.1) Ի՞նչ ամենափոքր արագությամբ պետք է օժտված լինի մարմինը «մահվան օղակի» ներքևի A կետում, որպեսզի չպոկվի վերևի C կետում: (1 միավոր)

1.2) Որքա՞ն պետք է լինի ճոռի ամենափոքր H բարձրությունը, որպեսզի սահելով մարմինը կարողանա կատարել լրիվ պտույտ՝ առանց օղակից պոկվելու: (1 միավոր)

1.3) Ի՞նչ ուժով է ճնշում մարմինն օղակի վրա B կետում, որը գտնվում է R բարձրության վրա, եթե այն սահում է թեք ճոռի $H=2R$ բարձրությունից: (1 միավոր)

1.4) Ի՞նչ բարձրության վրա մարմինը կանջատվի օղակից, եթե այն սահում է թեք ճոռի $H=1,6R$ բարձրությունից: (1 միավոր)

Խնդիր №2. «Երկու բալոններ»:

Երկու բալոններ իրար միացված են ջերմամեկուսիչ բարակ խողովակով: Բալոնների ծավալներն են՝ $V_1=12 \cdot 10^{-2}$ մ³, $V_2=8 \cdot 10^{-2}$ մ³: Բալոններում գտնվում է $\vartheta = 3$ մոլ իդեալական գազ: Առաջին բալոնում պահպանվում է $t_1=0^\circ\text{C}$ ջերմաստիճան: Երկրորդ բալոնը տաքացնում են այնքան, որ նրանում մնում է ընդհանուր գազի քանակի մեկ երրորդ մասը: (5 միավոր)

2.1) Որքա՞ն է երկրորդ և առաջին բալոններում գազի կոնցենտրացիաների հարաբերությունը, երկրորդ բալոնը տաքացնելուց հետո: (1,5 միավոր)

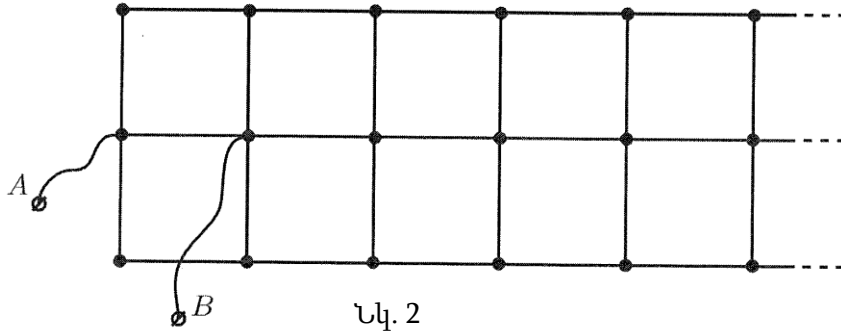
2.2) Մինչև ի՞նչ ջերմաստիճան են տաքացրել երկրորդ բալոնը: (1,5 միավոր)

2.3) Որքա՞ն է գազի ճնշումն առաջին բալոնում: (1 միավոր)

2.4) Որքա՞ն է գազի ճնշումը երկրորդ բալոնում: (1 միավոր)

Խնդիր №3. «Կիսասանվերջ շղթա»:

Կիսասանվերջ շղթան պատրաստված է g տեսակարար դիմադրություն և s լայնական հատույթի մակերես ունեցող հաղորդալարից (նկ. 2): Շղթայի հարևան հանգույցները միացնող հաղորդալարի երկարությունը՝ l է: (5 միավոր)

3.1) Որքա՞ն է A և B կետերի միջև դիմադրությունը: (3 միավոր)

3.2) Որքա՞ն կդառնա A և B կետերի միջև դիմադրությունը, եթե այդ կետերը միացնող հաղորդալարը կտրենք: (2 միավոր)

Խնդիր №4. «Գեներատոր»:

Փոփոխական հոսանքի գեներատորի փաթույթն իրենից ներկայացնում է $l_1 = 4$ սմ և $l_2 = 8$ սմ կողմերով ուղղանկյունաձև շրջանակ, որը բաղկացած է $d = 0,5$ մմ տրամագծով և $N = 20$ պղնձյա գալարներից: Շրջանակը $n = 50$ Հց հաճախությամբ պտտվում է $B = 0,5$ Տլ ինդուկցիայով համասեռ մագնիսական դաշտում: Շրջանակի պտտման առանցքն անցնում է շրջանակի հանդիպակաց կողմերի միջնակետերը միացնող ուղղի երկայնքով և ուղղահայաց է մագնիսական դաշտի ինդուկցիայի $\vec{B}$ վեկտորին: Պղնձի տեսակարար դիմադրությունը $\rho = 1,7 \cdot 10^{-8}$ Օմ $\cdot$ մ է: (6 միավոր)

4.1) Որքա՞ն է փաթույթի մեկ գալարում մակաձված ԷլՇՈՒ-ի լայնույթը: (1,5 միավոր)

4.2) Որքա՞ն է ամբողջ փաթույթում մակաձված ԷլՇՈՒ-ի գործող արժեքը: (1,5 միավոր)

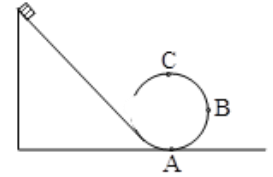
4.3) Որքա՞ն է հոսանքի ուժի գործող արժեքը շղթայում, եթե գեներատորին միացված է $R = 1$ Օմ դիմադրություն: (1,5 միավոր)

4.4) Որոշել այն ջերմային հզորությունը, որ կանջատվի գեներատորին մացված $R = 1$ Օմ դիմադրության վրա: (1,5 միավոր)

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Խնդիր №1. «Մահվան օղակ»:

$2 \cdot 10^{-3}$ կգ զանգվածով ոչ մեծ մարմինն առանց շփման ցած է սահում նկարում պատկերված թեք ճոռով, որը վերածվում է 0,5 մ շառավղով «մահվան օղակի» (նկ. 1): (4 միավոր)

Նկ. 1

1.1) Ի՞նչ ամենափոքր արագությամբ պետք է օժտված լինի մարմինը «մահվան օղակի» ներքևի A կետում, որպեսզի չպոկվի վերևի C կետում: (1 միավոր) 5մ/վ

1.2) Որքա՞ն պետք է լինի ճոռի ամենափոքր H բարձրությունը, որպեսզի սահելով մարմինը կարողանա կատարել լրիվ պտույտ՝ առանց օղակից պոկվելու: (1 միավոր) 1,25 մ

1.3) Ի՞նչ ուժով է ճնշում մարմինն օղակի վրա B կետում, որը գտնվում է R բարձրության վրա, եթե այն սահում է թեք ճոռի $H=2R$ բարձրությունից: (1 միավոր) 0,04 Ն

1.4) Ի՞նչ բարձրության վրա մարմինը կանջատվի օղակից, եթե այն սահում է թեք ճոռի $H=1,6R$ բարձրությունից: (1 միավոր) 0,7 մ

Խնդիր №2. «Երկու բալոններ»:

Երկու բալոններ իրար միացված են ջերմամեկուսիչ բարակ խողովակով: Բալոնների ծավալներն են՝ $V_1=12 \cdot 10^{-2}$ մ³, $V_2=8 \cdot 10^{-2}$ մ³: Բալոններում գտնվում է $\vartheta = 3$ մոլ իդեալական գազ: Առաջին բալոնում պահպանվում է $t_1=0^\circ\text{C}$ ջերմաստիճան: Երկրորդ բալոնը տաքացնում են այնքան, որ նրանում մնում է ընդհանուր գազի քանակի մեկ երրորդ մասը: (5 միավոր)

2.1) Որքա՞ն է երկրորդ և առաջին բալոններում գազի կոնցենտրացիաների հարաբերությունը, երկրորդ բալոնը տաքացնելուց հետո: (1,5 միավոր) 0,75

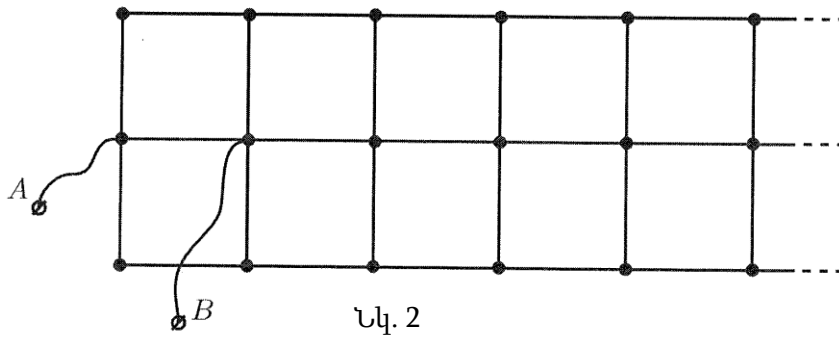
2.2) Մինչև ի՞նչ ջերմաստիճան են տաքացրել երկրորդ բալոնը: (1,5 միավոր) ≈ 485 Կ

2.3) Որքա՞ն է գազի ճնշումն առաջին բալոնում: (1 միավոր) $\approx 3,8 \cdot 10^4$ Պա

2.4) Որքա՞ն է գազի ճնշումը երկրորդ բալոնում: (1 միավոր) $\approx 5 \cdot 10^4$ Պա

Խնդիր №3. «Կիսաանվերջ շղթա»:

Կիսաանվերջ շղթան պատրաստված է g տեսակարար դիմադրություն և s լայնական հատույթի մակերես ունեցող հաղորդալարից (նկ. 2): Շղթայի հարևան հանգույցները միացնող հաղորդալարի երկարությունը՝ l է: (5 միավոր)

3.1) Որքա՞ն է A և B կետերի միջև դիմադրությունը: (3 միավոր) $\approx 0,58 \frac{\rho l}{s}$

3.2) Որքա՞ն կդառնա A և B կետերի միջև դիմադրությունը, եթե այդ կետերը միացնող հաղորդալարը կտրենք: (2 միավոր) $\approx 1,4R$

Խնդիր №4. «Գեներատոր»:

Փոփոխական հոսանքի գեներատորի փաթույթն իրենից ներկայացնում է $l_1 = 4$ սմ և $l_2 = 8$ սմ կողմերով ուղղանկյունաձև շրջանակ, որը բաղկացած է $d = 0,5$ մմ տրամադծով և $N = 20$ պղնձյա գալարներից: Շրջանակը $n = 50$ Հց հաճախությամբ պտտվում է $B = 0,5$ Տլ ինդուկցիայով համասեռ մագնիսական դաշտում: Շրջանակի պտտման առանցքն անցնում է շրջանակի հանդիպակաց կողմերի միջնակետերը միացնող ուղղի երկայնքով և ուղղահայաց է մագնիսական դաշտի ինդուկցիայի $\vec{B}$ վեկտորին: Պղնձի տեսակարար դիմադրությունը $\rho = 1,7 \cdot 10^{-8}$ Օմ $\cdot$ մ է: (6 միավոր)

4.1) Որքա՞ն է փաթույթի մեկ գալարում մակաձված ԷլՇՈՒ-ի լայնությունը: (1,5 միավոր) $\approx 0,5$ Վ:

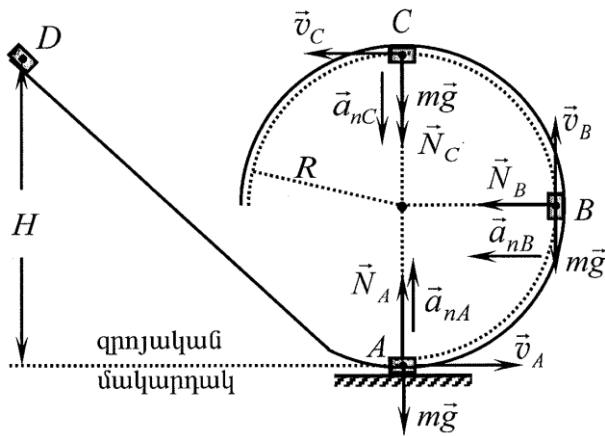
4.2) Որքա՞ն է ամբողջ փաթույթում մակաձված ԷլՇՈՒ-ի գործող արժեքը: (1,5 միավոր) ≈ 7 Վ:

4.3) Որքա՞ն է հոսանքի ուժի գործող արժեքը շղթայում, եթե գեներատորին միացված է $R = 1$ Օմ դիմադրություն: (1,5 միավոր) ≈ 5 Ա:

4.4) Որոշել այն ջերմային հզորությունը, որ կանջատվի գեներատորին մացված $R = 1$ Օմ դիմադրության վրա: (1,5 միավոր) ≈ 25 Վտ:

ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Խնդիր №1. «Մահվան օղակ»:

Նկ.1

մարմնի վրա ազդում են միայն $m\vec{g}$ և $\vec{N}$ պոտենցիալային ուժերը, ապա նրա լրիվ մեխանիկական էներգիան պահպանվում է և՛ $E_{լրA} = E_{լրC}$, կամ՝

$$\frac{mv_A^2}{2} = \frac{mv_C^2}{2} + 2mgR, \text{ որտեղից՝ } v_A = \sqrt{v_C^2 + 4gR} \quad (1):$$

(1) հավասարումից երևում է, որ՝ $v_A = v_{Amin}$, երբ $v_C = v_{Cmin}$:

$$\text{Հետևաբար՝ } v_{Amin} = \sqrt{v_{Cmin}^2 + 4gR} \quad (2):$$

$$\text{Համաձայն Նյուտոնի երկրորդ օրենքի՝ } mg + N_C = \frac{mv_C^2}{R}, \text{ որտեղից՝ } v_C^2 = R \left(g + \frac{N_C}{m} \right) \quad (3):$$

Ակնհայտ է, որ՝ $v_C = v_{Cmin}$, երբ $N_C = 0$: Հետևաբար՝ $v_{Amin} = \sqrt{5gR} = 5 \text{ մ/վ}$:

1.2) Որքան՞ պետք է լինի ճոռի ամենափոքր H բարձրությունը, որպեսզի սահելով մարմինը կարողանա կատարել լրիվ պտույտ՝ առանց օղակից պոկվելու: (1 միավոր)

$$E_{լրD} = E_{լրC}, \text{ որտեղից՝ } H_{min} = \frac{v_{Cmin}^2}{2g} + 2R = 1,25 \text{ մ:}$$

1.3) Ի՞նչ ուժով է ճնշում մարմինն օղակի վրա B կետում, որը գտնվում է R բարձրության վրա, եթե այն սահում է թեք ճոռի $H=2R$ բարձրությունից: (1 միավոր)

B կետում Նյուտոնի երկրորդ օրենքից հետևում է, որ $N_B = F_{\delta\text{ն}B} = \frac{mv_B^2}{R}$, մյուս կողմից $E_{լրD} = E_{լրB}$ կամ՝

$$mgH = \frac{mv_B^2}{2} + mgR, \text{ ուստի՝ } N_B = 2mg = 0,04 \text{ Ն:}$$

1.4) Ի՞նչ բարձրության վրա մարմինը կանջատվի օղակից, եթե այն սահում է թեք ճոռի $H=1,6R$ բարձրությունից: (1 միավոր)

$2 \cdot 10^{-3}$ կգ զանգվածով ոչ մեծ մարմինն առանց շփման ցած է սահում նկարում պատկերված թեք ճոռով, որը վերածվում է 0,5 մ շառավղով «մահվան օղակի» (նկ. 1): (4 միավոր)

Լուծում

1.1) Ի՞նչ ամենափոքր արագությամբ պետք է օժտված լինի մարմինը «մահվան օղակի» ներքևի A կետում, որպեսզի չպոկվի վերևի C կետում: (1 միավոր)

Քանի որ ամբողջ շարժման ընթացքում

$$h = \frac{2 \cdot 1,6R + R}{3} = 0,7 \text{ մ:}$$

Խնդիր №2. «Երկու բալոններ»:

Երկու բալոններ իրար միացված են ջերմամեկուսիչ բարակ խողովակով: Բալոնների ծավալներն են՝ $V_1=12 \cdot 10^{-2} \text{ մ}^3$, $V_2=8 \cdot 10^{-2} \text{ մ}^3$: Բալոններում գտնվում է $\vartheta = 3$ մոլ իդեալական գազ: Առաջին բալոնում պահպանվում է $t_1=0^\circ\text{C}$ ջերմաստիճան: Երկրորդ բալոնը տաքացնում են այնքան, որ նրանում մնում է ընդհանուր գազի քանակի մեկ երրորդ մասը: (5 միավոր)

Լուծում

2.1) Որքա՞ն է երկրորդ և առաջին բալոններում գազի կոնցենտրացիաների հարաբերությունը, երկրորդ բալոնը տաքացնելուց հետո: (1,5 միավոր)

Ենթադրենք գազի զանգվածը բալոններում m է: Գազը տաքացնելուց հետո, ըստ խնդրի պայմանի՝ $m_2 = \frac{m}{3}$, ուստի՝ $m_1 = \frac{2m}{3}$: Եթե մեկ մոլեկուլի զանգվածը նշանակենք m_0 - ով, առաջին բալոնում մոլեկուլների կոնցենտրացիան n_1 - ով, իսկ երկրորդում n_2 - ով, ապա.

$$\frac{m_2}{m_1} = \frac{n_2 V_2}{n_1 V_1} = 0,5, \text{ կամ } \frac{n_2}{n_1} = 0,75:$$

2.2) Մինչև ի՞նչ ջերմաստիճան են տաքացրել երկրորդ բալոնը: (1,5 միավոր)

Հավասարակշռության պայմաններից կարող ենք ընդունել, որ բարակ խողովակով մի բալոնից մյուսն անցնող մոլեկուլների թիվը միավոր ժամանակամիջոցում կլինի նույնը: Ուստի՝ $\frac{1}{2} n_1 \bar{v}_{x1} = \frac{1}{2} n_2 \bar{v}_{x2}$: Այսպիսով՝ ստացվում է, որ $\frac{n_2}{n_1} = \frac{\bar{v}_{x1}}{\bar{v}_{x2}} = 0,75$: Մյուս կողմից հայտնի է, որ մոլեկուլների միջին քառակուսային արագությունը համեմատական է ջերմաստիճանի քառակուսի արմատին, $\bar{v}_x \sim \sqrt{T}$, ուստի՝ $\frac{n_1}{n_2} = \sqrt{\frac{T_2}{T_1}}$: Հետևաբար՝ $\sqrt{\frac{T_2}{T_1}} \cdot \frac{V_1}{V_2} = 2$, որտեղից՝ $T_2 = 4T_1 \left(\frac{V_2}{V_1}\right)^2 \approx 485 \text{ Կ}$:

2.3) Որքա՞ն է գազի ճնշումն առաջին բալոնում: (1 միավոր)

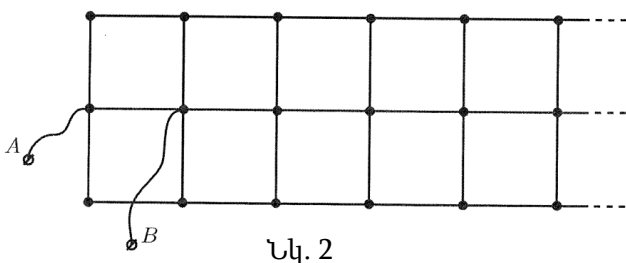
Ճնշումն առաջին և երկրորդ բալոններում գտնվելու համար օգտվենք Գլապեյրոն-Մենդելևի հավասարումից՝

$$P_1 = \frac{2\vartheta RT_1}{3V_1} \approx 3,8 \cdot 10^4 \text{ Պա:}$$

2.4) Որքա՞ն է գազի ճնշումը երկրորդ բալոնում: (1 միավոր)

$$P_2 = \frac{4\vartheta RT_1 V_2}{3V_1^2} \approx 5 \cdot 10^4 \text{ Պա:}$$

Խնդիր №3. «Կիսաանվերջ շղթա»:

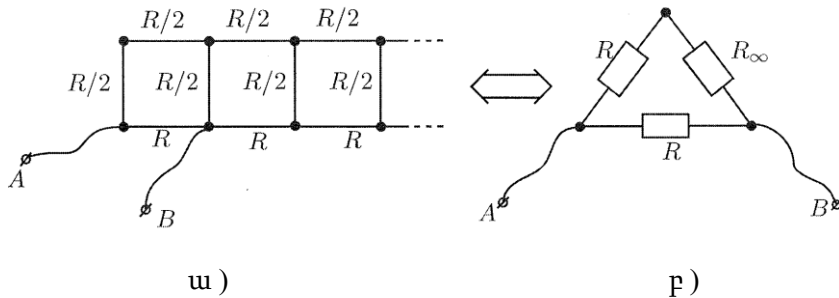
Կիսաանվերջ շղթան պատրաստված է ց տեսակարար դիմադրություն և s լայնական հատույթի մակերես ունեցող հաղորդալարից (նկ.

2): Շղթայի հարևան հանգույցները միացնող հաղորդալարի երկարությունը՝ l է: (5 միավոր)

Լուծում

3.1) Որքա՞ն է A և B կետերի միջև դիմադրությունը: (3 միավոր)

A և B կետերով անցնող ուղղի նկատմամբ շղթայի համաչափությունից հետևում է, որ շղթայի բոլոր այն կետերում, որոնք համաչափ են այդ ուղղի նկատմամբ, պոտենցիալները նույնն են: Հետևաբար, նկ. 2-ում պատկերված շղթան համարժեք է ստորև բերված շղթային (նկ. 3ա), որտեղ $R = \rho \frac{l}{S}$:

Նկ. 3

Նկ. 3ա շղթան իր հերթին համարժեք է նկ. 3բ-ում բերված շղթային:

$$R_{\infty} = \frac{\frac{R}{2}(R_{\infty} + \frac{3R}{2})}{R_{\infty} + \frac{3R}{2} + \frac{R}{2}}, \text{ որտեղից՝ } R_{\infty} = \frac{(\sqrt{21}-3)R}{4} :$$

Այսպիսով՝

$$R_{AB} = \frac{(R_{\infty} + R)R}{R_{\infty} + 2R} = \frac{\sqrt{21}+1}{\sqrt{21}+5} R \approx 0,58R :$$

3.2) Որքա՞ն կդառնա A և B կետերի միջև դիմադրությունը, եթե այդ կետերը միացնող հաղորդալարը կտրենք: (2 միավոր)

$$R'_{AB} = R + R_{\infty} = R + \frac{\frac{R}{2}(R_{\infty} + \frac{3R}{2})}{R_{\infty} + \frac{3R}{2} + \frac{R}{2}} = R + \frac{(\sqrt{21}-3)R}{4} = \frac{(\sqrt{21}+1)R}{4} \approx 1,4R$$

Խնդիր №4. «Գեներատոր»:

Փոփոխական հոսանքի գեներատորի փաթույթն իրենից ներկայացնում է $l_1 = 4$ սմ և $l_2 = 8$ սմ կողմերով ուղղանկյունաձև շրջանակ, որը բաղկացած է $d = 0,5$ մմ տրամադծով և $N = 20$ պղնձյա գալարներից: Շրջանակը $n = 50$ Հց հաճախությամբ պտտվում է $B = 0,5$ Տլ ինդուկցիայով համասեռ մագնիսական դաշտում: Շրջանակի պտտման առանցքն անցնում է շրջանակի հանդիպակաց կողմերի միջնակետերը միացնող ուղղի երկայնքով և ուղղահայաց է մագնիսական դաշտի ինդուկցիայի $\vec{B}$ վեկտորին: Պղնձի տեսակարար դիմադրությունը $\rho = 1,7 \cdot 10^{-8}$ Օմ · մ է: (6 միավոր)

Լուծում

4.1) Ուրբա՞ն է փաթույթի մեկ գալարում մակաձված ԷլՇՈՒ-ի լայնությունը: (1,5 միավոր)

Ենթադրենք ռոտորի պտտման առանցքն անցնում է l_1 երկարությամբ կողմերի միջնակետերով: Այդ դեպքում l_2 երկարությամբ կողմերը մագնիսական դաշտում շարժվում են՝

$$v = \omega \frac{l_1}{2} = 2\pi n \frac{l_1}{2} = \pi n l_1$$

գծային արագությամբ և շրջանակի յուրաքանչյուր գալարում կառաջանա.

$$E_1 = 2Bl_2v \sin \alpha = 2\pi Bnl_1l_2 \sin \alpha$$

ինդուկցիայի ԷլՇՈՒ, α -ն l_2 - կողմի շարժման արագության կազմած անկյունն է մագնիսական ինդուկցիայի վեկտորի նկատմամբ, որը կարելի է ներկայացնել $\alpha = \omega t$ տեսքով, ուստի՝

$$E_{10} = 2\pi Bnl_1l_2 \approx 0,5 \text{ Վ:}$$

4.2) Ուրբա՞ն է ամբողջ փաթույթում մակաձված ԷլՇՈՒ-ի գործող արժեքը: (1,5 միավոր)

$$E_q = \sqrt{2}\pi nBNl_1l_2 \approx 7 \text{ Վ:}$$

4.3) Ուրբա՞ն է հոսանքի ուժի գործող արժեքը շղթայում, եթե գեներատորին միացված է $R = 1 \text{ Օմ}$ դիմադրություն: (1,5 միավոր)

$$I_q = \frac{E_q}{R+r} = E_q / \left(R + \frac{8\rho N(l_1+l_2)}{\pi d^2} \right) \approx 5 \text{ Ա:}$$

4.4) Որոշել այն ջերմային հզորությունը, որ կանջատվի գեներատորին միացված $R = 1 \text{ Օմ}$ դիմադրության վրա: (1,5 միավոր)

$$P = I_q^2 R \approx 25 \text{ Վտ:}$$